

32 hrs ISI

ఈ వారం ప్రత్యేకం

'మాయ'లోకం

కథ

బాలవినోబిని

కార్టూన్స్

ఖజానా

పుస్తక సమీక్ష

భాష / సాహిత్యం

సచిత్ర కథనాలు

అప్పుడు నా పేరు ఖయ్యాసుద్దీన్!

మచ్చల పల్లి సుంద రయ్య చంద్ర రాజే శ్వర రావు, రావి నారా
యణ రెడ్డి, బద్దం ఎల్లా రెడ్డి వంటి కమ్యూనిస్టు ఉద్యమ
నిర్మాతలతో భుజం భుజం కలిపి పనిచేసిన ఆతిర దుండా
యన. తెలంగాణ సాయుధ పోరాటంలో కీలక పాత్ర దారి.
నిరంతర ఆద్యయనశీలి... విలువలకు నిలువెత్తురూపం...
నిరాదంబర వైన వ్యక్తిత్వం... ఎనభై ఆరేళ్ల వయసులోనూ
ఉత్సాహంగా కనిపించే ఆ యోధుడే చెన్నమనేని రాజే శ్వర
రావు. మహానుభావుల సాంగత్యమే తన జీవిత మంటూ
ఆయన తన అనుభవాలను 'ఆది వారం అనుబంధంతో' పం
చుకున్నారు.

ఎందరో మహానుభావులు... అందరికీ వంద
నాలు. వాళ్లు లేకపోతే నా జీవితమే లేదు. అం
దుకే నా జీవిత మంటే వాళ్లతో గడిపిన రోజులే.
మాది కరీంనగర్ జిల్లా కోనరావు పేట మండలం
మారుపాక గ్రామం. సుమారు 120 ఎకరాల
బహుమి ఉండేది. వేం వెలుత్తం 13 మంది
పిల్లలం. నాన్న శ్రీనివాస రావు, అమ్మ చంద్రమ్మ.
నాన్న వ్యవసాయం చేసేవారు. ప్రముఖ ఆర్థిక
నిపుణుడు హనుమంత రావు, బార తీయ జనతా
పార్టీ నాయకుడు విద్యాసాగర రావు నా
తమ్ముళ్లు. మా ఇంట్లో ఆఖరివాడు విద్యాసాగ
రరావే. వాడు నాకంటే 22 ఏళ్లు చిన్న.

నాకు చిన్నప్పుడు ఏలోటూ తెలియకుండా పెంచారు నాన్న. నేను బాగా చదు
వుకోవాలన్న ఆశయంతో నన్ను స్కూల్లో చేర్పించారు. అప్పటికే నిజాం రాజు
మీర్ ఉస్మాన్ అలీ ఖాన్ ప్రజలను పాశవికంగా హింసిస్తున్నాడు. అందులో
బాగంగా సాదాగా లోలో కూడా రోజూ 'నిజాం రాజుని అణగారిన గంగా నది' లా

బాగంగా పాఠ శాలల్లో కూడా రోజూ నిజాం రాజ్యం ఆజరామరంగా వర్ధిల్లు
లని మాతో ప్రార్థన చేయించే వాళ్ళు. అంతే కాదు, అందరూ ఉర్దూ బాష లోనే
చదవాల్సి వచ్చేది. తెలుగును చెప్పేవారు కాదు. అప్పటి మా పాఠ్యాంశాలు...
బ్రిటిష్ చక్రవర్తులు, నైజాం రాజుల జీవిత విశేషాలే. బావ స్వాతంత్ర్యం లేని
నిర్బంధ విద్య విద్యార్థులందరిలోనూ తీవ్ర నిరాశ నిస్పృహలను పెంచింది.
అదే ఆవేశంగా రూపుదాల్చింది. పట్టుమని పదేళ్ళు కూడా నిండని మా పసి
హృదయంలో అలా ప్రభుత్వ వ్యతిరేకత వెలుగులు తొడిగింది.

అప్పట్లో నాకు చదువుకోవాలని బాగా కోరికగా ఉండేది. కానీ స్కూల్లో పరి
స్థితి వేరు. అప్పటికే కఠినగరే పట్టణంలో ఆర్య సమాజం పనిచేస్తోంది.
యమతకు దేశభక్తియమత తాత్విక చింతనమీద ఆసక్తి కలిగేలా పనిచేసిన
గొప్ప సంస్థ అది. అందుకే పదకొండేళ్ళప్పుడే నేను దానిలో స్వచ్ఛంద సేవ
కుడి నయ్యాను.

ఆ రోజుల్లో మా ప్రాంతంలో కమ్యూనిస్టుల ప్రబావం ఎక్కువ. దేశ
స్వాతంత్ర్యం, సమ సమాజం కోసం పోరాడే ఆ పార్టీలో నేనూ చేరాను. మా చు
ట్టు పక్కల ఎలాంటి కార్యక్రమాలూ సబలూ సమావేశాలూ జరిగినా బడికి
దుమ్మాకొట్టేసి హాజరై పోయేవాణ్ణి. క్రమంగా పార్టీ క్రియాశీలక
సభ్యుడిగా గుర్తించారు నన్ను.

ఆ రోజు...

నాకు ఇష్టమైన రోజు ఆగస్టు 9. అందుకే ఇప్పటికీ ఏ ప్రారంభోత్సవం
చేయాలన్నా కార్యక్రమం చేపట్టాలన్నా ఆరోజే పెట్టుకుంటా. ఇంతకీ కారణం
చెప్పలేదు కదూ!

1942 ఆగస్టు 9... నా జీవితంలో నిజమైన పోరాట ప్రస్థానం ఆరోజునే
ప్రారంభమయిందని చెప్పాలి. క్విట్ ఇండియా ఉద్యమం పతాకస్థాయికి
చేరిన రోజు అది. గాంధీజీ సహా అగ్రశ్రేణి నాయకులంతా అరెస్టుయ్యారు.
కానీ అరుణా అసఫ్ అలీ లాంటి యమ నాయకగణం రహస్యంగా బ్రిటిష్
వారికి వ్యతిరేకంగా కార్యకలాపాలు నిర్వహించే వారు. అప్పటికీ తొమ్మిదో

వారికి వ్యతిరేకంగా కార్యకలాపాలు నిర్వహించే వారు. అప్పటికి తొమ్మిదో తరగతి చదువుతున్న నేను కూడా నావంతు పొరాటం చేద్దామనుకున్నాను. సహచర విద్యార్థులందరినీ సమావేశపరిచి, అదే రోజు కఠినగరే సమీపంలోని గిడ్డె పెరుమాండ్ల దేవాలయంలో సామూహిక నిరాహార దీక్ష చేపట్టాను. సాయంకాలానికి బద్దం ఎల్లా రెడ్డిగారి నాయకత్వంలో ఆర్యసమాజ్ నాయకులు మా శిబిరానికి వచ్చారు. తెలంగాణ సాయుధ పోరాటాన్ని క్రమపద్ధతిలో నడిపిన మహానుభావుడు ఎల్లా రెడ్డి. అలాంటి వ్యక్తి మమ్మల్ని ప్రశంసించారు.

ఆ తరవాత నాగమూర్ నుంచి నాకు ఒక ఉత్తరం వచ్చింది. నన్ను ఉద్దేశించి అరుణా అసెంబ్లీ గారు స్వదస్తూరితో రాసిందది. 'బ్రిటిష్ వారిని పారదోలేందుకు విద్యార్థులూ యువకులూ విప్లవోద్యమంలో సమీపంగా మారాలి' - అదీ అందులోని సందేశం. ఆ ఉత్తరాన్ని వెంటనే ఎల్లా రెడ్డిగారికి చూపించా. ఆయన నన్నెంతో వెచ్చకున్నారు. నువ్వు ఉద్యమంలో కీలకపాత్ర పోషించాల్సిన తరుణం ఆసన్నమయిందంటూ నా వెన్ను తట్టారు. అప్పట్నుంచే ఆయన్ను గురువుగా స్వీకరించాను. ఆ తరవాత అదే స్ఫూర్తితో అంచెలంచెలుగా పోరాటాలు చేస్తూ 1947 నాటికి అఖిల హైదరాబాద్ విద్యార్థి సంఘ నాయకుణ్ణియ్యాను.

1947 ఆగస్టు 15... దేశం స్వేచ్ఛా వాయువులు పీల్చింది. కానీ, ఇక్కడ హైదరాబాద్లో మాత్రం నిజాం నవాబు సింహాసనాన్ని వదిలేది లేదని బీష్మిం చుకు కూర్చున్నాడు. దాంతో వేం పోరాటాన్ని కొనసాగించాల్సి వచ్చింది. అప్పట్లో మాపై నిషేధం ఉండటంతో వేం రహస్యంగా తిరిగేవాళ్ళం. ఈ సమయంలో ఎన్నో వేషాలు వేశాను. పొరపాటున నిజాం పైనికులకు దొరికితే బూటు దెబ్బలూ చీకటి కొట్టాల్లో కఠిన శిక్షలూ మామూలే. నా భార్య లలితాదేవి, తమ్ముడు మానుమంత రావు కూడా అప్పట్లో రహస్య శిబిరాల్లో కార్యకలాపాలు నిర్వహించే వాళ్ళు. ఓ ఏడాదిపాటు తప్పనిసరి పరిస్థితుల్లో ముస్లిముల ఇంట్లో గడపాల్సి వచ్చింది. అప్పుడు నా పేరు ఖయాసుద్దీన్. ప్రతి శుక్రవారం ప్రార్థనలు చేసేవాణ్ణి.

సంస్కరణాభిలాషి

హైదరాబాద్ సంస్థాన విమోచనోద్యమంలో భాగంగా సంస్థాన సరిహద్దుల్లో కొన్ని వందల క్యాంపులు వెలిశాయి. అందులో భాగంగా మధ్యప్రదేశ్ సరిహద్దున కాళేశ్వరానికి అటువైపు గోదావరి ఒడ్డున సిరివంచ క్యాంపు నిర్వహణ నాకు అప్పగించారు. అంతే కాదు, వివిధ క్యాంపుల మధ్య సమన్వయ బాధ్యత కూడా నాదే. అక్కడికి సమీపంలోనే చందా క్యాంపు ఉండేది. అందులోనే పీచీ నరసింహారావుతో వెలుట్టు వెలుదట పరిచయం ఏర్పడింది. ఆయన నాకంటే రెండేళ్లు పెద్ద. క్యాంపులో పీచీ వని ఆయనదాల సముపార్థన, సరవరా.

ఆ తరువాత వీవీతో అత్యంత సన్నిహితంగా వెలిగే అవకాశం మళ్ళీ 80లలో లభించింది. అప్పటికే ఆయన రాజకీయాలకు స్వస్తి చెప్పి, విశ్రాంతి తీసుకోవాలన్న ఆలోచనలో ఉన్నారు. అప్పుడే ఇద్దరమూ పక్కపక్కన కూర్చుని దేశ, ప్రపంచ పరిణామాల గురించి చర్చించేవాళ్లం. సోవియట్ యూనియన్ అస్తమయం, ఏకద్రవ ప్రపంచ అవతరణ, చైనాలో దినదిన ప్రవర్ణ మానమవుతున్న సంస్కరణలు... ఇవీ మా చర్చనీయంశాలు. అప్పుడే ఆయనలోని సంస్కరణాభిలాషిని చూశాన్నేను.

మూర్త ద ర్శ కుడు

రావి నారాయణ రెడ్డి (ఆర్. ఎన్.)... తెలంగాణ సాయుధ పోరాటంలో కీలకపాత్ర పోషించిన వేదావి. అంతే కాదు, ఆయన ఈ ప్ర మూర్ఖ, వద్దవి భూషణ్ కూడా. నా వ్యక్తిగత రాజకీయ జీవితంలో సింహభాగం వారితోనే గడవ గలగడం నా అదృష్టం. ఆస లాయన్ను నేను మొదటిసారి కలవడమే విచిత్రంగా జరిగింది.

1939... అప్పటికి నాకు పదహారేళ్లు. కరీంనగర్ జిల్లా ఆంధ్ర మహాసభ కార్యాలయంలో ఆర్.ఎన్. ఉన్నారని తెలిసి వందలాది రైతులు, చేనేత కార్మికులు ఆయన్ను చూడ్డానికి వచ్చారు. వాళ్ల మధ్యలోంచి నేను చాలా ఉత్సాహంగా లోపలికి వెళ్లాను. చేదబావి నుంచి నీళ్లు తోడి, ఒక బండ పై సబ్బుతో తన నోవ్ దిలి ఉంచుకుంటున్న ఒక చూచి నవ్వి చూడాను. బిచ్చం పోన

తన దోవ తిని ఉత్తం క్కుంటున్న బక్కవ ల్పని వ్యక్తిని చూశాను. అప్పుడే స్నానం చేసి, తన బట్టలను తానే ఆరేసుకుంటున్నారాయన. అంతటి సామాన్య వ్యక్తి ఆసామాన్యదా అంటే నా కళ్లను నేనే నమ్ములే కపోయాను.

1951 చివర్లో నేనూ రావి నారాయణరెడ్డి గారూ అరెస్టయ్యాం. ఇద్దర్నీ చంచల్ గూడ, ఔరంగాబాద్, గుల్బర్గా లోని జైళ్లలో తిప్పారు. ఆ సందర్భంలో ప్రపంచ ప్రజా ఉద్యమాలు, మార్క్సిజం, లెనినిజం... వీటన్నింటి పైనా చర్చించుకునే వాళ్లం.

స్వార్థి ప్రదాత

నా జీవితంలో మరో వైలు రాయి... ముఖ్లామ్ వెయిహియర్ డీన్. ఉర్దూలో ఎం.ఎ. పూర్తిచేసి లెక్చరర్ గా పనిచేస్తున్న ముఖ్లామ్ నిరంకుశ వైజాం పాలనను అంతం చేసేందుకు ఉద్యోగాన్ని వదిలి కమ్యూనిస్టు విప్లవోద్యమంలో చేరాడు. తెలంగాణ పోరాట యోధుల రక్తాన్ని తన కవితవ్వంతో పరుగులెత్తించిన కవి ఆయన. ఆయన రాసిన 'ఏ జంగ్ హై, జంగే ఆజాద్' గేయం ఆనాటి యువతరం నాల్కలపై నాట్యం చేసింది.

ఆయనతో నాకు 1945లో ప్రత్యక్ష పరిచయం కలిగింది. ప్రతి ఏటా కృష్ణ జయంతి సందర్భంగా కరీంనగర్ లో విద్యార్థులకు అనేక పోటీలు నిర్వహించేవాళ్లు. అప్పుడు బగవద్గీత పై ఉర్దూ బాషలో నేను రాసిన వ్యాసానికి ప్రథమ బహుమతి వచ్చింది. ఆ వేదికమీదే 'ఏ జంగ్ హై' గీతాన్ని ఆలపించారు ముఖ్లామ్. అలా వేమిద్దరమూ కలిశాము.

రెండో దశ

పైన చెప్పిందంతా నా జీవితంలో వెయిదటి దశ. ఇక రెండో దశకు వస్తే...

'లా' చదువుతున్న నేను మద్యలోనే చదువు ఆపేశాను. నాలుగేళ్ల రహస్య జీవితం, ఏడాది కరిన జైలుశిక్ష... అయిపోయాక 1952 వీ బ్రవర్ లో విడుదలయ్యాను. ఆ తరువాత కరీంనగర్ జిల్లా కమ్యూనిస్టు పార్టీ కార్యదర్శిగా రైతు ఉద్యమాల్లో నిమగ్నమై పోయాను.

తో మంది నాయకులు ఎన్నికల్లో పోటీ చేశారు. అదే కోవలో నన్ను 1957లో చొప్పదండి నుంచి వీడి ఎవో తరపున(అప్పట్లో సీపీఐపై నిషేధం ఉన్నందున వీవుల్ని దెవెయిక్రటిక్ ప్రాంటో పేరిట కమ్యూనిస్టు యోధులు ఎన్నికల్లో పోటీ చేశారు) పోటీ చేయమన్నారు పార్టీ నాయకులు. అలా వెయిదటి సారి శాసనసభకు ఎన్నికయ్యాను. ఆ తరవాత ఇప్పటి వరకూ అయిదు సార్లు ఎవ్వెల్లోగా గెలిచాను.

1947లో ఆపేసిన ఎల్ ఎల్ బీని మార్చిచేసే అవకాశం అనండి అవసరం అనండి అది 1962లో వచ్చింది. ఆ ఏడాది నన్ను ఎంపీగా పోటీచేయమన్నారు సుందరయ్య చంద్రరాజే శ్వరరావుగార్లు. నాకు ఇష్టంలేకపోయినా పోటీ చేశాను. ఓడిపోయాను. అప్పటికి మా నాన్నగారు చనిపోవడంతో కుటుంబ భారం నామీద పడింది. దాంతో 62లో మళ్ళీ ఎల్ ఎల్ బీ చేశాను. హైకోర్టులో అప్రెంటిస్ ఆయాక 1964 ఆగస్టు 9న కరింనగర్ లో ప్రాక్టీస్ పెట్టుకున్నా. తరవాత పార్టీ వాళ్లంతా కోరడంతో 67లో మళ్ళీ ఎన్నికల బరిలోకి దిగాను.

సీపీఐ జాతీయ కౌన్సిల్ సభ్యుడిగా చాలాకాలం పనిచేసిన నన్ను 'స్వాతంత్ర్య సమర యోధుల అఖిల భారత విభాగంలో సభ్యుడిగా నియమించారు చంద్ర. తద్వారా వివిధ రాష్ట్రాల్లోని స్వాతంత్ర్య సమర యోధుల స్మృతిగతులను తెలుసుకునే అవకాశం కలిగింది. మన రాష్ట్రంలో సమర యోధుల సమస్యలపై రావినారాయణరెడ్డి గారితో కలిసి పనిచేశాను. అలా అనేక రాష్ట్రాల్లో వందలాది సమర యోధులకు పింఛన్లు అందేలా చేయగలిగాను.

ఉపసంహారం: సుమారు డెబ్బై సంవత్సరాలు నిజమైన కమ్యూనిస్టుగా ఉన్న నేను 1999లో తెలుగుదేశంలో చేరడం చాలామందికి నచ్చలేదు. అయితే అందుకు నా పైద్దాంతుక కారణాలు నాకున్నాయి. దేశ రాజకీయాల్లో ప్రధాన ప్రవృత్తిలోని పార్టీలకు దూరంగా ఉండటం, పెట్టుబడిదారీ వర్గాన్ని అంటరానివాళ్లుగా చూడటం కమ్యూనిస్టుల ప్రధాన లోపాలు. మారుతున్న పరిస్థితులకు అనుగుణంగా మనమూ మారాలి. ప్రజలూ పెట్టుబడిదారీ వర్గాలతో చేతులు కలిసి అభివృద్ధికి బాటలు వేయొచ్చనేది నా వాదన.

అలా కృషి చేస్తూనే సమస మాజాన్ని స్థాపించాలన్నది నా దౌత్యం.

ఆరోగ్య రహస్యం

నేను చిన్నప్పట్నుంచీ రోజుకు మూడు మాటలు తింటాను. అది నచ్చుతుందీఇది నచ్చదు అని కాకుండా అన్ని రకాలూ తినే స్తాను. నా ఆహారంలో మూడోవంతు నీళ్లే. నాకు ఎలాంటి దుర్బలనాలూ లేవు. చెడు ఆలోచనలు లేకపోతే మనసు ప్రశాంతంగా ఉంటుంది. అదే నా ఆనంద రహస్యం. నాకున్న మరో మంచి అలవాటు వుస్తక వరనం.

శ్రీమతి... ఒక బహుమతి

నా బార్య లలితాదేవి. అంత కంటే ముందు స్వాతంత్ర్య సమర యోధురాలు. స్వాతంత్ర్య పోరాటంలోనూ తెలంగాణా సాయుధ పోరాటంలోనూ పాలుపంచుకున్న ఆమె నా జీవిత బాగస్వామి కావడం నా అదృష్టమనే చెప్పాలి. మూడిపెద్దలు కుదిర్చిన వివాహమే. వేమురహస్యం జీవితం గడుపుతున్న కాలంలో మాకు ఆహార పదార్థాలు, సమాచారం అందించడంలో కీలకపాత్ర పోషించేదామె. నేను పార్టీ, పోరాటం కోసం పాటు పడిన సమయంలో ఆమె నాకు సాయం చేస్తూనే కుటుంబ వ్యవహారాలనూ చూసుకునేది. మాకు ముగ్గురు కుమార్తెలు, ఒక కుమారుడు. అబ్బాయి రవేష్ జర్మనీలోని హమ్ బోల్ట్ యూనివర్సిటీలో ప్రొఫెసర్ గా పనిచేస్తున్నాడు. ముగ్గురమ్మాయిలూ హైదరాబాద్ లోనే ఉంటున్నారు.